

LIIKEARKISTOYHDISTYS

Näkökulmia yritysten tiedon- hallinnasta ja arkistoinnista

Mikko Hyvärinen

Arkistoyhdistyksen syysseminaari

27.10.2023

Mitä tiedonhallinnalla ja arkistoinnilla tarkoitetaan – ja ennen kaikkea, miten se ymmärretään?

Sanalla arkistointi on erilainen kaiku Suomessa kuin monissa muissa maissa. Se ymmärretään suomalaisessa yritys-elämässä pääsääntöisesti yhä kaikkena tiedon säilyttämisenä, myös määräaikaaisesti, ei vain pitkäsaikais- tai pysyväis-säilytyksenä.

Tämä saattaa jopa aiheuttaa hämmennystä monikansallisissa yrityksissämme, kun ulkomaalaiset tulkitsevat asiakirja- ja dokumentinhallinnan ohjeita.

Suomalaisille sanaparit kuten *records management* ovat yhä tuntemattomia ja siksi onkin yleisemmin puhuttu yrityksissä vaikka dokumentinhallinnan termein säilytysohjeista (*document management procedures* tmv.).

Suomi on oma maailmansa – ja välillä ehkä hyväkin näin?

Yrityksien tietoisuus tiedonhallinnan tärkeydestä

Yrityksien pakollinen paha = pysyvä säilytys. Tiedonhallinta muuten kiinnostaa johtoa.

Asiakirjahallinnan argumentointi tiedon elinkaaren hallinnasta on ollut viime vuosina ollut helpommin perusteltavissa kuin aiemmin:

- ”Saat vakuutuksen, kunhan toimimme ohjeiden mukaisesti”
- ”Muistathan viime vuosilta sen yhden tietomurron ja sen toisen tietovuodon?”

On toki olemassa yrityksiä, joissa tiedonhallinta – ja myös arkistointi – on vakavasti otettu jo ennen GDPR:n ja muiden uusien lakien ja asetusten voimaantuloa:

- metsäalan yritykset (merkittäviä energiantuottajia)
- korkean teknologian yritykset (yritysvakoilu ja muut ulkoiset riskit)
- ase- ja puolustusteollisuus (USA:n vaatimukset entistä tärkeämmät)
- lääke- ja terveysteollisuus (FDA ja muille viranomaisille tuotettava asiakirjatieto)

Tiedonhallinta on riskienhallintaa

Yrityksille voi olla monenlaisia perusteluita tehdä dokumentinhallinta kunnolla ja usein helpoin peruste on liiketoiminnallisten riskien välttäminen.

- ”Ymmärräthän mikä riski on menettää tämä sertifikaatti, jos auditoinneissa tulee jatkuvasti ongelmia tietojen tallentamisessa?” (ISO ym. vaatimukset)
- Viranomaisten luottamus yritystä kohtaan on parempi, jos se pystyy esittämään vakuuttavasti tiedon elinkaaren hallinnastansa ”pahana päivänä”
- Tiedon systemaattinen tallentaminen ja säilyttäminen takaa myös sen, että johdon saatavilla on nopeasti tiedot, joita se tarvitsee päätöksentekoon kullakin hetkellä ja mahdollisesti nopeasti (”aika on rahaa”)
- Yksittäisten järjestelmien käyttöönotto ei takaa automaattisesti sitä, että tiedot ovat aina hallinnassa, ja siksi on oltava ohjeistus ja harkinnan mukaan valvontaa / auditointeja

Onko arkistointi riskienhallintaa?

Yrityksille arkistointi on ajoittain riskienhallintaa, toisinaan arkistoinnille on selkeää "tilausta" ("kuka kysyy"/"ketä kiinnostaa").

- Onko pitkäaikaisesti tai pysyvästi säilytettävissä asiakirjoissa jotain tietoa, jonka löydettävyys ja käytettävyys olisi taattava paremmin sen pahan päivän varalta?
- Mitkä asiakirjat eivät ole korvattavissa? ("kaikki asiakirjat ovat uniikkeja, mutta jokainen ei ole liiketoiminnallisesti arvokas")

Osalle liiketoiminnoista ja yrityksen tukitoiminnoista arkistot ovat tarpeellisia tietolähteitä (esim. juristit); suurimmalle osalle yrityksiä työntekijöitä ne näyttäytyvät "vain" dokumenttivarastoina, joissa säilytetään aineistoa kenties vain tulevia historioitsijoita varten eikä niillä nähdä olevan liiketoimintaa hyödyttävää merkitystä.

Huomio arkistoihin kohdistuu lähinnä silloin, kun on pakko (iso muutto, toimipisteen lakkautus tai muu merkittävä paikkasidonnainen toimi).

Mikä Suomessa on hyvää ja mikä ei?

Pääsääntöisin monikansalliset ja ulkomaiset yritykset tukeutuvat yhä siihen, että säilytysaikataulut (retention schedules) ovat riittävä tapa hallita asiakirjojen säilytystä, eivätkä ne tunne mitään tiedonhallintasuunnitelmia juuri lainkaan. Suomessa on siten yrityksillä usein vahvempi perusta hyvälle tiedonhallinnalle.

- Oman mausteensa tähän yleistykseen tuovat toki Kiinan kaltaiset voimakkaat valtiojohtoiset maat, joissa tiedonhallinta saattaa olla todella tiukassa kontrollissa, sekä esimerkiksi useampi entisen itäblokin maa, jossa valtion-/kansallisarkistoilla voi olla merkittävä rooli pitkäaikaisarkistoinnissa (esim. lakkautettujen yritysten asiakirjat sekä HR –tietojen arkistointi).

Yrityshistoriaa – ja siten myös arkistoja – ei arvosteta Suomessa kovinkaan korkealle yritysten keskuudessa. Ulkomailla historia-arkistoja hyödynnetään paljon enemmän, erityisesti markkinoinnin tarkoituksiin ja tehdään pääkonttoreille näyttelyitä yleisölle, asiakkaille ja työntekijöille ihmeteltäväksi.

- Suomessa poikkeuksia lähinnä perheyrietykset tai yritykset, joilla on paikallinen vahva sidos (Fazer, UPM jne.)

Kiitokset!

Aikaa palautteelle ja kritiikille 😊